

MINISTER OBRONY NARODOWEJ
304/966/O-13/15/IS

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn..... 2. 07. 15.
nr..... 2696 podpis.....

Warszawa, 2015-06-30

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ
KANCELARIA JAWNA NR 1

Nr..... 4675/OP
02. LIP. 2015

Szanowny Panie Marszałku

Pan Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn..... 6. 07. 15. zał.....
nr..... podpis.....

Odpowiadając, z upoważnienia Prezes Rady Ministrów, na oświadczenie Pana Senatora Macieja Klimy, złożone podczas 75. posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 21 maja br., w sprawie *misji pokojowych Polskich Sił Zbrojnych (BPS/043-75-3237/14)*, uprzejmie proszę o przyjęcie następującego stanowiska w tej sprawie.

Żołnierze Sił Zbrojnych RP kierowani na misje zagraniczne odbywają liczne szkolenia przygotowujące do tego wyjazdu. Są one realizowane zarówno w kraju, jak i poza granicami, w ramach cykli, podzielonych na etapy: planowania, przygotowania i formowania, szkolenia oraz przygotowania do rotacji. W ich ramach są prowadzone kursy instruktorsko-metodyczne dla dowódców poszczególnych pododdziałów, kursy specjalistyczne dla personelu polskich kontyngentów wojskowych, szkolenie zgrywające poszczególnych komponentów kontyngentów zakończone zgrywaniem całości kontyngentu i certyfikacją.

Jednym z bloków tematycznych realizowanych dla całości personelu kontyngentów jest szkolenie prawne, zwłaszcza w zakresie międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych, zakazanych metod i środków prowadzenia walki, znajomości przepisów karnych i porządkowych, zasad odpowiedzialności za naruszenie przepisów prawa, ochrony dóbr kultury w rejonie misji, sposobu postępowania z jeńcami wojennymi oraz przyjętych dla danej operacji zasad użycia siły (dla każdej misji zasady te są ustalane w odniesieniu do porozumień międzynarodowych i uzgadniane ze stronami uczestniczącymi w danej misji).

W celu właściwej organizacji oraz koordynacji i funkcjonowania systemu szkolenia z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych Minister Obrony Narodowej wydał decyzję Nr 184/MON z dnia 13 czerwca 2012 r. w sprawie *organizacji systemu kształcenia i szkolenia z "Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Konfliktów Zbrojnych" w resorcie obrony narodowej* (Dz. Urz. MON poz. 221 ze zm.).

Tematyka powyższa jest omawiana także w trakcie szkolenia zapoznawczego, po przybyciu żołnierzy i pracowników wojska do rejonu misji.

W ramach przeszkolenia żołnierzy kierowanych do pełnienia służby w rejonie wykonywania zadań zadbano również o to, aby personel kontyngentu znał dyrektywy NATO oraz stosował się do Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ i innych aktów prawnych właściwych dla poszczególnych misji.

Odpowiadając na pytanie dotyczące możliwości obrony żołnierza zawodowego z urzędu informuję, że art. 671 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) przewiduje obowiązkowy udział obrońcy przed wszystkimi sądami wojskowymi w rozprawie głównej przeciwko żołnierzowi odbywającemu zasadniczą służbę wojskową albo pełniącemu służbę w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego, albo w sprawie przeciwko żołnierzowi oskarżonemu o przestępstwo popełnione w związku z wykonywaniem przez niego obowiązków służbowych poza granicami państwa. Ponadto obowiązkowy jest udział obrońcy w posiedzeniu sądu wojskowego przeciwko wymienionym żołnierzom również w przypadkach, gdy zachodzi potrzeba rozważenia kwestii warunkowego umorzenia postępowania karnego oraz gdy akt oskarżenia zawiera wnioski o wydanie wyroku i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych w *Kodeksie karnym* za przypisany żołnierzowi występki, bez przeprowadzenia rozprawy. Natomiast udział

obrońcy w rozprawie głównej przeciwko innemu oskarżonemu żołnierzowi niż dotychczas wymieniony jest obowiązkowy przed wojskowym sądem okręgowym orzekającym w pierwszej instancji w sprawach o przestępstwa podlegające w postępowaniu przed sądami powszechnymi właściwości sądu okręgowego oraz przestępstwo dezercji i przestępstwo czynnej napaści na przełożonego. We wszystkich wymienionych przypadkach stosuje się ogólne przepisy w zakresie wyboru obrońcy oraz wyznaczenia obrońcy z urzędu.

Jednocześnie, ustawą z dnia 24 października 2008 r. *o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 208, poz. 1308), z mocą obowiązującą od dnia 28 grudnia 2008 r., dodano szczególne przepisy art. 68a w ustawie z dnia 11 września 2003 r. *o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych* (Dz. U. z 2014 r. poz. 1414 ze zm.) i art. 129a w ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. *o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2015 r. poz. 144 ze zm.), zgodnie z którymi żołnierzowi zawodowemu przysługuje zwrot kosztów poniesionych na pomoc prawną, jeżeli postępowanie przygotowawcze wszczęte przeciwko niemu o przestępstwo popełnione w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych zostanie zakończone prawomocnym orzeczeniem o umorzeniu. Koszty, w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego obrońcy, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – *Prawo o adwokaturze* (Dz. U. z 2015 r. poz. 615), zwraca się ze środków części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.

Odnosząc się do kwestii dostosowania polskiego prawa dotyczącego służby i użycia broni oraz przemocy bezpośredniej do wypełniania zadań na misjach zagranicznych pragnę wskazać, że sytuacja prawna żołnierzy pełniących służbę w jednostkach wojskowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej użytych poza granicami państwa regulowana jest postanowieniami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. *o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa* (Dz. U. z 2014 r. poz. 1510). Zgodnie z jej art. 7 ust. 1 osoby wchodzące w skład jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa podlegają na terytorium państwa obcego przepisom dyscyplinarnym, karnym i porządkowym obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej. Natomiast zgodnie z art. 7 ust. 2 tej ustawy żołnierze i pracownicy wchodzący w skład jednostek wojskowych są obowiązani do przestrzegania prawa państwa przyjmującego oraz wiążącego Rzeczpospolitą Polską prawa międzynarodowego.

W tym miejscu pragnę również wspomnieć, że przepisy regulujące służbę wojskową żołnierzy zawodowych były na bieżąco dostosowywane do wymogów wynikających m.in. ze specyfiki pełnienia służby wojskowej poza granicami państwa. Natomiast w wyniku doświadczeń związanych z użyciem broni i innego uzbrojenia oraz środków przymusu bezpośredniego do przywołanej wyżej ustawy *o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa* wprowadzono zasady oraz warunki użycia siły wojskowej (broni, innego uzbrojenia oraz środków przymusu bezpośredniego) przez żołnierzy pełniących służbę poza granicami państwa. Regulacje tego dotyczące (zawarte przede wszystkim w art. 7a, 7b, 7c) weszły w życie dnia 5 stycznia 2011 r.

Nawiązując do wspomnianego w oświadczeniu syndromu stresu bojowego pragnę wyjaśnić, że jest to jednostka chorobowa zarejestrowana w międzynarodowym katalogu chorób, a jej objawy i skutki występują po pewnym czasie od zdarzenia traumatycznego. W chwili zdarzenia, np. użycia siły, nie można mówić o tym syndromie, lecz o zwykłym stresie wynikającym z danej sytuacji.

Kwestie związane z tzw. stresem bojowym zostały ujęte w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 2004 r. *w sprawie orzekania o zdolności do czynnej służby wojskowej oraz trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach* (Dz. U. Nr 151, poz. 1595 ze zm.), w którym tego rodzaju zjawisko jest wymienione jako jedna z przyczyn mogących prowadzić do rozpoznania pewnych zaburzeń o charakterze psychicznym.

Żołnierze z objawami stresu bojowego, na podstawie opinii lekarskiej, są odsuwani od wypełniania obowiązków służbowych, w tym posługiwania się bronią, i kierowani na odpowiednie leczenie.

Odnosząc się do dalszych pytań Pana Senatora Macieja Klimy informuję, że tzw. wojna hybrydowa stanowi nowe wyzwanie dla środowiska bezpieczeństwa, zarówno narodowego, jak i międzynarodowego. Jest to pojęcie, które nie zostało jeszcze włączone do obowiązujących aktów prawnych. Trwają prace narodowe i sojusznicze mające na celu zdefiniowanie tego obszaru tematycznego i wynikających z niego zagrożeń. W resorcie obrony narodowej są prowadzone prace analityczne nad regulacjami, które mogą mieć zastosowanie w ramach tzw. wojny hybrydowej i podprogowej, z uwzględnieniem możliwości współdziałania Sił Zbrojnych RP z wojskami NATO w obliczu tego rodzaju zagrożeń.

Wojna hybrydowa może być prowadzona z minimalnym użyciem sił zbrojnych lub nawet zupełnie bez ich użycia. Pożądanym sposobem jej prowadzenia jest osiągnięcie celów strategicznych za pomocą ekonomicznych, politycznych czy psychologicznych sposobów oddziaływania.

Jednocześnie należy zauważyć, że sytuacje występujące podczas ww. wojny mogą mieć znamiona działań terrorystycznych, w związku z czym istnieje możliwość użycia sił bezpieczeństwa (Policja, Siły Zbrojne RP, Straż Graniczna) w celu reagowania na działania przeciwnika prowadzącego wojnę hybrydową. Siły bezpieczeństwa państwa są gotowe do takiego działania i posiadają odpowiednie środki.

Problematykę przeciwdziałania, zwalczania i reagowania na zagrożenia o charakterze terrorystycznym oraz usuwania skutków ataku w polskim systemie prawnym regulują przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks karny* (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.), ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. *o zarządzaniu kryzysowym* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166) oraz ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. *o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu* (Dz. U. z 2014 r. poz. 455).

Problematyka reagowania na zagrożenia o charakterze terrorystycznym ujęta jest również w regulacjach dotyczących stanów nadzwyczajnych, tj. ustawie z dnia 21 czerwca 2002 r. *o stanie wyjątkowym* (Dz. U. z 2014 r. poz. 1191) oraz ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 r. *o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. z 2014 r., poz. 1815).

Natomiast szczegółowe procedury reagowania zostały ujęte zarówno w dokumentach o charakterze rządowym czy resortowym, jak i wewnętrznych procedurach poszczególnych służb i instytucji, w tym w planach zarządzania kryzysowego.

Odnosząc się do odpowiedzialności żołnierzy biorących udział w misjach za nieprawidłowe działanie sprzętu wojskowego i amunicji wyjaśniam, że każdy tego rodzaju przypadek jest rozpatrywany indywidualnie, przy uwzględnieniu okoliczności zaistniałego zdarzenia. Należy w tym miejscu wskazać, że – w myśl przepisu art. 354 § 1 *Kodeksu karnego* – penalizowane jest nie działanie sprzętu wojskowego i amunicji, lecz zachowanie polegające na nieostrożnym obchodzeniu się przez żołnierza z bronią wojskową, amunicją, materiałem wybuchowym lub innym środkiem walki albo ich nieostrożnym używaniu i przez to nieumyślnym powodowaniu naruszenia czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia innej osoby. Równocześnie trzeba zauważyć, że stosownie do brzmienia art. 317 § 1 *Kodeksu karnego*, względem żołnierzy również znajduje zastosowanie ogólna zasada sformułowana w art. 1 § 3 tego aktu prawnego, iż nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu. Zatem, należy przyjąć, że żołnierz może zostać pociągnięty do ewentualnej odpowiedzialności w sytuacji, gdy nieprawidłowe działanie uzbrojenia czy uzbrojonego sprzętu wojskowego wywołane jest nieostrożnym obchodzeniem się nim przez żołnierza.

Ponadto pragnę wyjaśnić, że żołnierz ponosi odpowiedzialność majątkową za szkody wyrządzone przez niego wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków służbowych. Zasady odpowiedzialności w tym zakresie określa ustawa z dnia 25 maja 2001 r. *o odpowiedzialności majątkowej żołnierzy* (Dz. U. Nr 89, poz. 967 ze zm.).

Nawiązując do wspomnianej w interpelacji kwestii obrony honoru polskiego żołnierza pragnę nadmienić, że polskie prawo przewiduje jednakową ochronę dóbr osobistych każdego

człowieka, zarówno w sferze prawa cywilnego (ochrona dóbr osobistych), jak i w sferze prawa karnego (przestępstwa przeciwko czci). Przepisy art. 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeksu cywilny* (Dz. U. z 2014 r., poz. 121 ze zm.) o ochronie dóbr osobistych stosuje się odpowiednio do osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Zasadnym jest także przywołanie normy odnoszącej się do ochrony przyrodzonej godności człowieka, sformułowanej zarówno w art. 30 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), jak i w systemie prawa cywilnego. Godność ta stanowi źródło wolności i praw człowieka oraz obywatela (zatem także żołnierza zawodowego). Jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Nie istnieje w tym zakresie szczególna ochrona, która mogłaby przysługiwać wyłącznie żołnierzom lub instytucjom Wojska Polskiego.

Jednocześnie należy dodać, że w myśl zasady wyrażonej w art. 115 § 13 *Kodeksu karnego* funkcjonariuszem publicznym jest między innymi osoba pełniąca czynną służbę wojskową. Wobec tego, względem wymienionych osób znajdują zastosowanie wszystkie przepisy gwarantujące funkcjonariuszom publicznym szczególną ochronę. Ma tu zastosowanie m.in. art. 121 *Kodeksu karnego*, regulujący kwestie popełnienia przestępstwa zniesławienia (nie tylko względem osoby, ale również instytucji, osoby prawnej oraz jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej), a także art. 216, dotyczący przestępstwa znieważenia (które może dotyczyć tylko osoby). Z kolei w myśl art. 226 § 1 tego aktu prawnego znieważanie funkcjonariusza publicznego (zatem także żołnierza zawodowego) lub osoby do pomocy mu przybranej, podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Ponadto § 3 cytowanego przepisu penalizuje także publicznie znieważenie lub poniżenie konstytucyjnego organu Rzeczypospolitej Polskiej. Czyn taki zagrożony jest karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Jak wykazano wyżej, w opinii Ministerstwa Obrony Narodowej, w razie naruszenia honoru żołnierza, istnieje szereg możliwości prawnych do jego obrony.

Łączę wyrazy szacunku

z up. Maciej JANKOWSKI
PODSEKRETAŃ STANU

Do wiadomości:

Pan Jacek Świdorski

Wicedyrektor w Sekretariacie Prezesa Rady Ministrów

(T-1/48/III)